

Izloženost sportaša seksualnom nasilju

Čavrag, Sara

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:351508>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-08**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI

Sara Čavrag

**IZLOŽENOST SPORTAŠA SEKSUALNOM
NASILJU**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2019.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI
ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU

SARA ČAVRAG

IZLOŽENOST SPORTAŠA SEKSUALNOM NASILJU

DIPLOMSKI RAD

Mentor: izv. prof. dr. sc. Irena Cajner Mraović

Zagreb, 2019.

Zahvala

Zahvaljujem mojoj mentorici izv.prof.dr.sc. Ireni Cajner Mraović koja je uz svoj zauzeti raspored uspjela mentorirati ovaj rad i pružiti mi svu potrebnu podršku oko pisanja istog, a pružala mi je i podršku tokom cijelog studija kao i daljnjih radova te me potaknula da postanem znanstvenik.

Također zahvaljujem roditeljima, sestrama i bratu, dečku i ostatku obitelji na podršci tijekom čitavog studija kao i za vrijeme pisanja ovog rada. Svi su oni uz mene proživljavali svaki usmeni i pismeni ispit, prolaske i padove te me ohrabivali da nastavim dalje. Bez te podrške ovaj studij ne bi bio ovoliko uspješan, stoga hvala svima.

Sažetak:

Nasilje u sportu je tema kojoj se općenito ne pridonosi dovoljno pažnje, te nije smatrana primarnim društvenim problemom. Međutim, ono se događa i to na različitim razinama; fizičkim, emocionalnim, od strane trenera ili vršnjaka. Sportski uspjesi sportaša se većinom stavljaju u prvi plan, dok se o nasilju i seksualnom uznemiravanju vrlo malo govori. Međutim, podaci govore kako je ono ipak prisutno, a pojedinci koji trpe takvu vrstu nasilja, isto često ne prijavljuju zbog potencijalnog riskiranja sportske karijere. U ovom radu istražena je izloženost sportaša seksualnom nasilju, u okviru hrvatsko- slovensko istraživanja: „Mladi, nasilje i sport: Usporedba Hrvatske i Slovenije“. Istraživanje u Hrvatskoj je provedeno na uzorku od 135 sportaša. Uzorak je činilo 74 sportaša i 61 sportašica gledajući podjelu na spol, dok je 61 sportaš/sportašica individualnog tipa sporta, te 74 sportaša/sportašica iz ekipnog tipa sporta. Rezultati istraživanja su pokazali kako se manje od polovice sportaša iz Hrvatskog uzorka susrelo sa gestama seksualnog nasilja u sportu. Postoje statistički značajne razlike među izloženosti sportaša seksualnom nasilju s obzirom na spol. Rezultati su pokazali i kako ne postoje statistički značajne razlike u izloženosti sportaša nasilju s obzirom na tip sporta (individualni ili ekipni).

Ključne riječi: sportaši, nasilje u sportu, seksualno nasilje, spol,

Abstract:

Violence in sport is a topic that generally does not pay enough attention and is not considered a primary social problem. However, this is happening at different levels; physical, emotional, by trainers or peers. Athletes' athletic achievements are mostly put in the forefront, while violence and sexual harassment is not mentioned enough. However, data shows that violence is present, and individuals who suffer such violence do not often report because of the potential risk of a sports career. This paper investigated the athlete's exposure to sexual violence, following the Croatian-Slovenian research: "Youth, violence and sport: Comparison of Croatia and Slovenia". The research was conducted on 135 athletes. The sample consisted of 74 athletes and 61 female athletes looking at the gender divide, while 61 were athletes of individual type of sport and 74 athletes of team type of sport. The results of the research showed that less than half of the athletes from a Croatian sample, experienced sexual violence in sports. There are statistically significant differences between athletes' exposure to sexual violence with regard to sex. The results also show that there are no statistically significant differences in the athlete's exposure to violence due to the type of sport (individual or team).

Key words: athletes, violence in sports ,sexual violence, gender,

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
1.1. Sociologija sporta	2
1.2. Uloga roditelja i trenera u sportu.....	4
2. NASILJE U SPORTU	6
2.1. Direktno nasilje u sportu.....	6
2.2. Indirektno nasilje u sportu	7
2.2.1. Fizičko nasilje.....	7
2.2.2. Verbalno nasilje.....	8
2.2.3. Seksualno nasilje	9
2.2.3.1. Pregled literature.....	10
3.METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	16
3.1. Cilj i hipoteze	16
3.2. Uzorak ispitanika.....	16
3.3. Instrument i postupak prikupljanja podataka	17
3.4. Metode obrade podataka	18
4. REZULTATI	19
5. RASPRAVA.....	26
6. ZAKLJUČAK.....	29
7. LITERATURA	30
8. PRILOG.....	33

1. UVOD

Gotovo svaki medij masovne komunikacije u današnje vrijeme, novine, radio, TV emisija ili Internet portal, sadrži vijesti iz sporta. Novosti koje se tako prenose su u većini slučajeva sportski rezultati ili eventualne sportske nezgode, odlazak sportaša u mirovinu i slično. Budući na njegovu sveprisutnost, razumljiva je važnost istog u bilo kojem društvu. Osim što smo o sportu informirani putem svih medija, sport predstavlja zdravu aktivnost kojom se dio populacije bavi rekreativno, uz postojanje i profesionalnih sportaša kojima je to zanimanje i izvor egzistencije. Sport kao aktivnost i spektakl osmišljava život većeg broja ljudi, njihov stil života, identitet, određene obrasce ponašanja i vrijednosti (Smoljić, 2010).

Sportski uspjesi uvelike ujedinjuju zajednicu koja potom osjeća ponos i euforiju, čemu su 2018. godine i svjedočili Hrvati osvajanjem drugog mjesta na Svjetskom prvenstvu u nogometu. Sportaši se često idoliziraju, te predstavljaju uzore mladim sportašima i djeci općenito. Nadalje, prema istraživanju Zlate Torbarine (2011) djeca i mladi koji se organizirano bave sportom manje su skloni nasilju od djece i mladih koji se sportom ne bave organizirano ili se sportom uopće ne bave. Navedeno potvrđuje i Krželj (2009) navodeći kako sport omogućava djeci da razviju svoje humane kvalitete i promiče autentične ljudske vrijednosti. Odgoj za ljubav, život i zajedništvo prevenira egoistično zatvaranje u sama sebe i predstavlja snažnu prepreku širenja droge, alkohola i kriminala koji su u današnje vrijeme vrlo rašireni (Krželj, 2009). Dakle, sport predstavlja zaštitni čimbenik u suočavanju sa rizičnim ponašanjem djece i mladih (Knox, 2002; McMahon et Belur, 2013; Charmichael, 2008).

Često smo upoznati i sa nekim tamnim stranama sporta, kao što su incidenti izazvani od strane navijača, doping odnosno zlouporaba nedozvoljenih sredstava koje neki sportaši koriste radi postizanja boljih rezultata. Međutim, jedan aspekt sporta nema medijsku eksponiranost te mnogi nisu upoznati sa njime. U pitanju je nasilje u sportu, koje nerijetko doživljavaju sportaši na različitim razinama. (Jewell et al, 2011; Kerr, 2004; Smith, 1983; Jamieson i Orr, 2009). Polazeći od činjenice da je sport djelatnost od javnog interesa, te da bi trebao podupirati mentalno zdravlje i pridonositi zadovoljavanju čitave palete ljudskih potreba, u ovome radu daje se prikaz različitih vrsta nasilja sa kojima se sportaši susreću, dok je empirijsko istraživanje na uzorku sportašica i sportaša na području Grada Zagreba fokusirano na seksualno nasilje i njegovu rasprostranjenost obzirom na neka obilježja sportašica i sportaša koje ga češće doživljavaju.

1.1. Sociologija sporta

Sport je jedna od temeljnih društvenih institucija, neodvojiv od strukture društva i institucija obitelji, gospodarstva, medija, politike, obrazovanja, religije i sl., kao i sastavni dio svakodnevnog života ljudi širom svijeta. Na to nam ukazuju i događaji poput zimskih i ljetnih olimpijskih igara, svjetskog nogometnog prvenstva, biciklističke utrke Tour de France, teniskog turnira Wimbledon i sl., koji zaokupljaju pažnju milijuna ljudi diljem svijeta neovisno o dobi, spolu, rasi ili socijalnom statusu (Perasović i Bartoluci, 2007).

Sport predstavlja masovni fenomen u kojem mnogi od nas sudjeluju, bilo aktivno kao sportaš, rekreativni sportaš, navijač, sudac ili općenito pojedinac koji je prisutan u trenutku emitiranja ili odvijanja neke sportske aktivnosti. Samim time, jedna od grana sociologije je upravo sociologija sporta, čija je zadaća proučiti socijalne aspekte sporta. Sport je dio kulture društva, ljudska tvorevina koja se mijenja paralelno s društvom u cjelini – sportovi poprimaju različite oblike i značenja ovisno o kontekstu promatranja – npr. borilački sportovi poput sumo-hrvanja u Japanu drugačije su organizirani i imaju drugačije značenje nego borilački sportovi poput boksa i hrvanja u Americi ili Europi (Perasović i Bartoluci 2007; Jurjević, 1982; Biti, 2008).

Kultura društva definira i kulturu sporta, sportsko ponašanje svih koji sudjeluju u njemu kao i onih koji ga prate. Istraživanja pokazuju kako bavljenje sportom može u većoj mjeri utjecati na stvaranje identiteta i životnoga stila od bilo kojega drugog segmenta masovne kulture (Perasović i Bartoluci, 2007; Temkov, 2009).

Žugić i Delija u svojem članku na temu sociologije sporta (1997) pojašnjavaju razvoj sporta i način na koji je on postao važnim fenomenom u svakom društvu. Bavljenje je sportom u prošlim stoljećima bilo povezano isključivo sa klasnim statusom. Naime, kako bi se netko bavio sportom, za to mu je potrebno slobodno vrijeme koje si niže klase nisu mogle priuštiti jer su morale raditi. Dakle, sport je bila aktivnost povezana sa višim klasama i svojevrsni elitni simbol (Žugić i Delija, 1997).

Tek u dvadesetom stoljeću, zahvaljujući skraćanju radnog vremena, porastu društvenog standarda, općoj demokratizaciji života te nastanku i jačanju srednje klase, šport gubi primarno elitno obilježje (Žugić i Delija, 1997). Razvojem industrijskog društva i skraćivanjem radnog vremena, mijenjaju se standardi, te se kroz proizvodne i ideologijske razine sport javlja kao aktivnost dostupna svakome. Razvojem sporta kao i sociologije, stvara se posebna grana u ovom području društvenih znanosti (Žugić i Delija, 1997).

Jedno od prvih svjetski spominjanja sporta kao socijalnog fenomena je evidentirano u knjizi Homo Ludens, 1938. godine u kojoj autor Johan Huizinga ističe važnost sporta i igranja kao definiciju kulture. Prva istraživanja društvene utemeljenosti sporta u Hrvatskoj se bilježi 1950-ih godina u

radovima Mira A. Mihovilovića, osnivača sociologije sporta u Hrvatskoj. Pedesetih godina svojim istraživanjima ("Krivulja uspona atletike i plivanja: od 1945. do 1954.") utire put sociološkim promišljanjima sporta kao društvenog fenomena (Perasović i Bartoluci, 2007).

Dosadašnji razvitak istraživanja u znanstvenom polju sociologije sporta pokazuje njezinu naznačenu multiparadigmatsku strukturu. Taj razvitak obilježava egzistiranje triju istraživačkih paradigmi: pozitivističke (strukturno funkcionalistička), kritičke (konfliktna, radikalna) i interpretativne (simboličko-internacionalistička) (Žugić i Delija, 1997).

Funkcionalistička sociološka perspektiva kroz društveni sustav objašnjava ulogu i funkciju sporta u društvu u okviru drugih društvenih institucija. Funkcionalisti su analizirali način na koji sport pridonosi društvu kroz institucije: obitelj, obrazovni sustav, gospodarstvo, političku sferu i gospodarstvo. Veza između sporta i obitelji od strane funkcionalista predstavljena je na način da sport doprinosi i ima pozitivan utjecaj na socijalizaciju djece kroz rano i srednje djetinjstvo, a zauzvrat kontinuirano dobiva nove igrače. Obrazovnom sustavu, smatraju funkcionalisti, sport doprinosi preko školskog sporta jer, kako kažu, odvlači djecu od delinkvencije i ovisnosti u različitim oblicima te jača duh zajedništva. Sport gospodarstvu doprinosi na način da infrastruktura živi od sporta kroz sponzore, oglašavanja, sredstva javnog priopćavanja, kao i od sportske opreme, zabave, hotela i prijevoza (Antonini 2016 prema Žugić, 2000; Kenyon, 1969. Malcolm, 2014).

Perspektiva konfliktne teorije jača kako slabi funkcionalistička perspektiva. Prema konfliktnoj perspektivi, državni aparati u ime vladajućeg sloja provode represiju i izrabljivanje kroz sport. Smatraju da je sport utjelovljenje otuđenja. Sport za njih proizvodi lažnu svijest i potkopava revoluciju koja bi u protivnom bila moguća. Sport predstavlja manipulativnu igru koja odvlači mlade i njihovu snagu i vrijeme od puno važnijih stvari u životu (Antonini 2016, prema Žugić 2000; Kenyon, 1969; Malcolm, 2014).

Simbolički interakcionisti ne određuju sami značenje sporta kao prethodne teorijske perspektive, već naglašavaju sport kao simbol, odnosno objekt kojem sami subjekti pridaju značenje. Naglašavaju razliku doživljavanja sporta od strane svakog aktera. Neki akteri doživljavaju sport kao neku igru, neki doživljavaju kao mogućnost za financiranje studija, neki za stjecanje imena, a neki kao pripremu za profesionalnu karijeru. Svaka navedena perspektiva ima drugačiji kut gledanja na sport (Antonini, 2016, prema Žugić 2000; Kenyon, 1969; Malcolm, 2014).

Osim što se sport proučava kroz navedene perspektive kao društveni fenomen, možemo ga proučavati i kroz njegov utjecaj na društvene vrijednosti (Matić et al, 2011). Socijalne norme i njihove funkcije u društvenom životu, lako se mogu razumjeti kroz usporedbu pravila kojih se sportaši moraju pridržavati u sportskom natjecanju. Matić et al (2011) postavlja pitanje može li se fair play kao sportsko pravilo prebaciti u društvo kao vrijednost u kojem se promoviraju ideje

jednakosti, solidarnosti i međusobnog poštivanja. Zaključuje kako se fair play kao društvena vrijednost za sada još uvijek doživljava kao romantična iluzija i utopija, ali može biti prebačena iz sporta u društvo. Za to su potrebna sociološka istraživanja te institucionalizacija takvih vrijednosti u društveni sustav (Matić et al, 2011).

1.2. Uloga roditelja i trenera u sportu

Roditelji i treneri nedvojbeno imaju snažnu ulogu u životima sportaša. Sa jedne strane, roditelji djetetu omogućuju emocionalnu ali i financijsku podršku oko bavljenja sportom, dok trener sa druge strane kao glavni cilj zadaje napredak sportaša uz njegovu pomoć.

Iako sudjelovanje u sportskim aktivnostima ima pozitivan utjecaj na fizičko i mentalno zdravlje djece i adolescenata, može biti izvor stresa i anksioznosti, zbog pretjeranog naglaska na pobjedu, pritisak na uspjeh, i loše odnose s trenerima, roditeljima ili vršnjacima (Yabe et al, 2018, prema Holt i sur. 2006; Ommundsen et al. 2006).

Roditelji obično predstavljaju aktere koji su prvi odlučili da se njihovo dijete bavi određenim sportom. Njihova je uloga ključna oko podrške koja je sportašu potrebna. Sportaši koji imaju socijalnu podršku imaju više sredstava za prevladavanje prepreka u njihovoj atletskoj karijeri. Stoga, uz takvu potporu, vjerojatnije je da će sportaši osjećati da su njihove karijere stabilne, predvidljive i kontrolirane, koje pridonijeti njihovoj općoj dobrobiti (Chen, 2003, prema House et al, 1988).

Roditelji predstavljaju i najčešće posjetitelje sportskih natjecanja, financiraju treninge i sportsku opremu. Međutim, prema Kerr (2004) postoji i negativna strana u kojoj roditelji vrše prevelik pritisak na djecu, ne dozvoljavaju im da odustanu od sporta nakon silnih ulaganja, ili pak vrše psihičko ili fizičko nasilje nad njima, zbog nedovoljnih rezultata.

Neki se roditelji snažno usredotočuju na napredak svog djeteta, ali ne na tim djeteta ili ulogu djeteta u timu, već potiču sebičan "ja" mentalitet u mladom sportašu (Kerr, 2004). Navedeno se odnosi na one roditelje koji nisu ostvarili svoje sportske (ili druge) uspjehe, te ih pokušavaju proživjeti kroz svoje dijete.

Odnos trener-sportaš ima žarišnu točku jer njihov odnos ima asimetričan odnos snaga (Yabe et al, 2018, prema Vertommen et al, 2016). Ponašanje trenera će uvijek imati snažan utjecaj na sportaša, ovisno o tome ostavlja pozitivne ili negativne posljedice na sportaša.

Pozitivno ponašanje trenera prema sportašima može izazvati zadovoljstvo i motivaciju, te potaknuti težnju za izazovnim i vrhunskim doživljajima sporta (Yabe et al, 2018, prema

Mollerlokken et al, 2017). Takvo okruženje može pridonijeti fizičkom i mentalnom rastu sportaša, te subjektivnom osjećaju blagostanja (Yabe et al, 2018, prema Felton i Jowett, 2013).

S druge strane, negativna ponašanja trenera mogu izazvati stres i anksioznost kod mladih sportaša, što rezultira nezadovoljstvom, izgaranje i napuštanje sportskih aktivnosti (Yabe et al, 2018, prema Mollerlokken et al, 2017).

Verbalno zlostavljanje ostaje uobičajeni aspekt treniranja a fizičko zlostavljanje je negativan aspekt treniranja u sportu (Yabe et al, 2018, prema Swigonski et al, 2014; Vertommen et al, 2016). Prema nekim izvorima, čak 45 % mladih sportaša ima iskustva verbalno zlostavljanje od strane njihovih trenera (Yabe et al, 2018, prema Shields et al. 2005).

Yabe et al (2018) u svojem istraživanju o karakteristikama trenera koji verbalno i fizički zlostavljaju sportaše, navodi kako je 41,5 % trenera doživjelo psihičko zlostavljanje od strane njihovih trenera u prošlosti. Može se zaključiti kako je taj aspekt sporta odnosno način treniranja prisutan već dulje vrijeme, a velika je vjerojatnost da će se i nastaviti u budućnosti. Yabe et al (2018) također navode kako u većini slučajeva treneri nisu svjesni svog ponašanja i nije im krajnji cilj nauditi sportašu, već se navedeno odvija u zanosu zbog želje za napretkom i u konačnici pobjedom.

Mnogi treneri ili roditelji nisu dovoljno educirani oko ispravnog vođenja treninga kao i pružanja psihološke podrške tijekom i nakon istog, zbog čega upravo i dolazi do neslaganja i nerazumijevanja. Uz to, zbog manjka stručnosti gubi se samokontrola i sportaši postaju žrtve nasilja.

2. NASILJE U SPORTU

Kerr (2004) pojašnjava kako sport kao manifestacija predstavlja aktivnost koja u sebi sadrži nasilje. To se nasilje može promatrati kroz više aspekata. Naime, ozljeđivanje je sastavnica gotovo svakog sporta, a pažnju navijača više plijene sportovi koji uključuju veću stopu nasilja (Kerr, 2004). Međutim, sa druge strane, u sportu se i odvija druga vrsta nasilja koja ne bi smjela biti sastavnica sporta kao što je to sportska ozljeda. U pitanju su sve vrste fizičkih, verbalnih ili seksualnih nasilja koja se vrše među suigračima, od strane trenera ili čak roditelja.

Nastavno tome, ovaj rad obrađuje direktno nasilje u sportu pod pojašnjenjem sportskih aktivnosti koje uzrokuju ozljede, te indirektno nasilje koje ne uključuje sama sportska aktivnost već ljudski čimbenik.

2.1. Direktno nasilje u sportu

Poznata izreka „kruha i igara“ datira još iz antičkog doba, a osim što služi kao kritika današnjim društvima kojem se pažnja skreće sa važnijih problema trivijalnim stvarima, podsjeća nas i na gladijatorske igre koje su se vodile u to vrijeme, skoro jednako nasilno kao mnogi sportovi danas.

Nasilje u sportu tema je psihologa, sociologa i drugih društvenih znanstvenika koji su zainteresirani za objašnjenje motivacije ponašanja igrača koji se bave agresivnom i nasilnom igrom na natjecanjima, ili su zainteresirani za razumijevanje ponašanja potrošača koji gledaju takve agresivne i nasilne utakmice (Jewell et al, 2011).

Sportsko nasilje je svako ponašanje koje uzrokuje fizičku ili psihičku povredu povezanu s izravnim ili neizravnim posljedicama sportskog iskustva (Jamieson i Orr, 2009). U ovom odlomku, opisanu vrstu nasilja definiramo kao direktno nasilje u sportu obzirom da se odvija u trenutku sportskog natjecanja.

1993. godine je održano prvo natjecanje u borilačkom sportu MMA (Mixed Martial Arts) te ga je tadašnji senator John McCain prozvao „ljudskim borba pijetlova“ (Jewell et al, 2011). Unatoč brutalnosti, takvi se sportovi sa visokom razinom nasilja, i dalje se redovito održavaju i imaju svoje obožavatelje. Međutim, dobar dio sportova nije borilački ali ponekad poprima grube ili čak nasilne manifestacije. Po tome se najčešće ističu hokej, rukomet ili nogomet, koji ujedno imaju iznimno visoku popularnost u Europi.

Postavlja se pitanje, zašto su nasilje i agresija dio sporta koji bi trebao biti utjelovljenje fizičkog i mentalnog zdravlja, a kod mladih ljudi ujedno i jedan od temelja njihovog zdravog rasta i

razvoja? Odgovor je prema nekim autorima vrlo jednostavan: nasilje u sportskim natjecanjima rezultat je snaga ponude i potražnje, a nasilje i agresija postoje zato što publika pozitivno reagira na njih (Jewell et al, 2011). Naravno, slijedom ovog odgovora se postavlja novo pitanje, a to je zašto publika pozitivno reagira na nasilje i agresiju? Za neke gledatelje, sportska događanja jednostavno pružaju zabavu u obliku nepisane drame i napetosti. Alternativno, zabavna vrijednost može biti povezana s uvažavanjem atletskih sposobnosti na zaslonu. Za druge je gledanje sporta društvena aktivnost u kojima se okupljaju pojedinci sličnog kulturnog ili nacionalnog podrijetla i na taj način stvaraju zajednička iskustva (Jewell et al, 2011).

2.2. Indirektno nasilje u sportu

Osim što je dio sportova nasilan sam po sebi, u sportu se nerijetko odvija zlostavljanje, koje će nadalje biti obrađeno kao indirektno nasilje u sportu obzirom da se isto odnosi na vrstu nasilja koja je povezana sa sportom, ali se ne odvija u trenutku sportskog natjecanja. Dio sportova sam po sebi uključuje ozljeđivanje koje je jednostavno dio igre i posljedica želje za pobjedom, ali uz takvu vrstu nasilja, postoji i nasilje među suigračima (Coakley, 2014). O takvoj vrsti nasilja smo informirani najčešće u trenutku kada se događa, odnosno praćenjem prijenosa utakmice na kojoj vidimo nasilje među suigračima za vrijeme trajanja igre, a novinski nas portali i časopisi redovito obavještavaju o sukobima navijača i njihovih navijačkih skupina (Coakley, 2014).

Međutim, postoji i podjela nasilja sa kojima se neki sportaši susreću, koja nije medijski eksponirana i koje uglavnom nismo svjesni. U pitanju je nasilje koji sportaši doživljavaju na treninzima ili u svlačionicama, a to su fizičko i emocionalno zlostavljanje te seksualno nasilje o kojem se najmanje govori (Timpka et al, 2014).

Iako je tematika nasilja i sporta uglavnom obrađena u literaturi, najveći je fokus na direktno nasilje u sportu, stoga nisu u potpunosti istražene brojke indirektnih oblika nasilja (Timpka et al, 2014).

2.2.1. Fizičko nasilje

Fizičko nasilje u sportu je čest oblik nasilja, koji je i vrlo zastupljen u literaturi koja se bavi tematikom sporta (Smith, 1983; Jamieson i Orr, 2009; Timpka et al, 2014; Ricijaš et al, 2016). Russell (1983) fizičku agresiju uspoređuje sa katarzom odnosno svojevrsnim pročišćenjem od viška energije koje se stvara tijekom sportskih aktivnosti.

Ova kategorija sportskog nasilja obuhvaća sve značajne veze s tijelom u okviru službenih pravila određenog sporta: borbe, blokovi, provjere tijela, sudari, udarce svih vrsta. Takav kontakt je

svojestven sportovima kao što su boks, hrvanje, hokej na ledu, ragbi, lacrosse,, i u manjoj mjeri u nogometu, košarci, vaterpolu, rukometu za tim i slično. Uzima se zdravo za gotovo da kada netko sudjeluje u tim aktivnostima, automatski prihvaća neizbježnost kontakta, također vjerojatnost lakših tjelesnih ozljeda i mogućnost ozbiljne ozljede (Smith, 1983). Pravila igre kažu da igrači "pristaju" na primanje takvih udaraca (volenti no fit injuria- onaj tko je voljan, ne čini mu se loše) (Smith, 1983). Ovakav oblik nasilja najčešći je između igrača tijekom treninga i slično, u pitanju je „namjerno nasilje“.

Međutim, osim nasilja među suigračima, fizičko nasilje znaju provoditi treneri ili roditelji. Takvo nasilje se odnosi na fizičko kažnjavanje udarcima, radi nezadovoljavajuće sportske izvedbe, ali i tjeranje sportaša da nastave sa treningom u trenutku kada su ozlijeđeni ili više ne mogu (Kerr, 2014).

U određenim sportovima, najčešće borilačkim, kategorije natjecatelja se dijele prema kilaži. Sportaši često moraju gubiti na težini, kako bi kilažom odgovarali skupini, što ne uključuje zdrave načine mršavljenja već ekstremne treninge, izbjegavanje obroka i korištenje saune, kako bi se što brže izgubile kile.

Prema istraživanju Ricijaš et al (2016) , više od četvrtine mladih sportaša susrelo se sa fizičkim nasiljem u sportu, što nije zanemariva brojka. Prema istom istraživanju, 18 % sportaša navodi kako je svjedočilo da je neki sportaš nekog drugog sportaša teže udario, te 28 % kako je sportaš drugog sportaša lakše udario. Podaci također pokazuju kako fizičko nasilje nije toliko značajno prisutno u odnosu roditelja i sportaša, te je zastupljenije verbalno nasilje. Slični se podaci spominju i u analizi odnosa trenera i sportaša, prema kojem 80 % sportaša navodi kako ih trener nije nikada teže udario, dok 90 % navodi kako ih trener nikada nije lakše udario. No, s druge strane, to znači da njih 20 % odnosno 10 % ima iskustvo fizičkog nasilja od strane trenera što, s obzirom na težinu i ozbiljnost takvog ponašanja, nikako nije zanemarivo. Generalno možemo reći da je u odnosu trener sportaš očito uobičajeno, vikati na sportaša prilikom treninga ili ga kažnjavati elementima treninga (Ricijaš et al, 2016).

2.2.2. Verbalno nasilje

Verbalno nasilje u sportu možemo definirati kao sve oblike nasilja koje ne ostavljaju vidljive fizičke posljedice, ali im je cilj povrijediti sportaša. Riječ je o uvredama, omalovažavanjima, rušenju samopouzdanja, psovanju i vikanju na sportaše (Ricijaš et al, 2016). Ovaj je oblik nasilja kao i fizičko nasilje zastupljen i u međudodnosu sportaša, odnosu roditelja i sportaša te trenera i sportaša.

Što se tiče osobnog iskustva mladog sportaša, vidimo da je najzastupljenije iskustvo da je drugi sportaš na njega vikao što je često iskusilo čak 23,5 %, a ponekad 36,8 % sportaša.

Slijedi psovanje kod kojeg su odgovori „ponekad“ i „često“ ukupno zastupljeni s više od 46 %, te vrijeđanje s oko 34 % (Ricijaš et al, 2016). Takvi se načini nasilja najčešće odvijaju nakon završenih sportskih natjecanja, u kojima frustrirani suigrači napadaju igrača radi loše odigrane utakmice odnosno propusta koji je igrač napravio; prekršaji, autogolovi i slično.

Ricijaš et al (2016) navode kako iz prikazanih rezultata vidimo da je i verbalno nasilje od trenera izuzetno prisutno, te da primjerice tek 30% sportaša navodi da ih trener nikada nije psovao. Ovakav je oblik nasilja znatno češći nego fizičko zlostavljanje, stoga se velik dio sportaša susreće sa trenerima koji ih treniraju strogoćom i vikom. Može se zaključiti da je takvo ponašanje trenera postalo i stereotipno, što ukazuje na velik problem u sportu. Naime, vikanje i psovanje može rušiti sportaševo samopouzdanje, demotivirati ga u daljnjem napretku te stvoriti averziju prema sportu stog.

Vezano za nasilje od strane roditelja, Ricijaš et al (2016) navode: „promatrajući kumulativno frekvencije odgovora ponekad i često, uočavamo iskustvo omalovažavanja (oko 7 %), vrijeđanja (oko 7 %), prisiljavanja na dodatne treninge (oko 6,5 %) te uvođenja zabrana zbog sportskog neuspjeha (3,3 %).“ Činjenica da između 15 i 30 % djece je ponekad/često prisutno kada se to događa, ili je čulo od pouzdane osobe da se to događa, govori u prilog visoke zastupljenosti nasilnog ponašanja roditelja, ali i svojevrsne normalizacije takvog ponašanja, što nije u skladu s očekivanim poticajnim roditeljskim postupcima u odnosu na bavljenje sportom djece (Ricijaš et al, 2016).

2.2.3. Seksualno nasilje

Pravne definicije silovanja, seksualnog i fizičkog napada ovise o jurisdikciji, stoga je potrebno biti upoznat sa određenim definicijama koje se koriste u kojoj državi (Jackson i Davis, 2000). Naime, pravna definicija ovakve vrste nasilja može toliko varirati da se nešto što se definira kao silovanje u jednoj državi, u drugoj ne mora biti smatrano ikakvim prekršajem ili nasilnim ponašanjem.

Dimenzije korištene u određivanju silovanja su relativno konstantne i uključuje tri glavne komponente:

- (a) tjelesnost osobe, definirane kao seksualna penetracija;
- (b) nedostatak pristanka na ovo tjelesne radnje;

(c) upotreba sile ili prijetnje silom za izvršenje djela (Jackson i Davis, 2000; Johnson et al, 2008).

Najčešća vrsta silovanja je silovanje od strane poznanika, s više od 75% žrtava koje su izvijestile da znaju svoje napadač (Jackson i Davis, 2000, prema Kilpatrick, Edmunds, i Seymour, 1992). Seksualni napad se promatra kao manje kažnjiv nego silovanje. Obično se definira tako da se pojedinca dodiruje, drži ili miluje protiv svoje volje. (Jackson i Davis, 2000).

Nažalost, ne postoji dovoljno istraživanja vezano za ovu temu, a evidentirane brojke znatno odudaraju od stvarnih obzirom da je u pitanju vrsta nasilja koja se rijetko prijavljuje (Chroni et al, 2012). U slučaju seksualnog nasilja u sportu, situacija je još gora, budući da je u pitanju sportska karijera koja može biti ugrožena. Uz to se vežu strah, nelagoda, osuđivanje od strane drugih sportaša i slično (Chroni et al, 2012).

Chroni et al (2012) smatraju kako je nužno definirati seksualno nasilje i napraviti podjelu istog, radi jasnijih istraživanja ali i razumijevanja problema. Rade podjelu na verbalno, neverbalno i fizičko seksualno nasilje.

Primjeri verbalnog uznemiravanje i zlostavljanja uključuju neželjena ili ponižavajuća intimna pitanja koja se odnose na tijelo, odjeću ili privatni život, šale sa seksualnim aluzijama, te prijedloge ili zahtjeve za seksualne usluge ili seksualne odnose. Oni također mogu biti u obliku neželjenog telefona pozive, pisma, tekstualne poruke ili druga komunikacija sa seksualnim sadržajem. Neverbalni primjeri uznemiravanja i zlostavljanja uključuju buljenje, kretnje, prikazivanje slika ili objekata seksualne aluzije. Primjeri fizičkog nasilja i zlostavljanja uključuju neželjen, nepotreban ili prisilan fizički kontakt seksualne prirode, kao što je štipanje, pritisak na tijelo drugih, pokušavajući poljubiti ili milovati drugu osobu, seksualnu penetraciju i silovanje (Chroni et al, 2012).

Seksualno je nasilje prisutno među sportašima, međutim, ono se većinom događa od strane trenera, kao i ostalih pojedinaca povezanih sa tim sportom; rukovoditelji, sportski direktori i slično. Navedeno se nasilje može koristiti kao način iznuđivanja sportaša koji bi u zamjenu za seksualni odnos dobio veću sportsku priliku, ili se koristi kao agresivan napad u svrhu kažnjavanja (Chroni et al, 2012).

2.2.3.1. Pregled literature

Seksualno nasilje u sportu predstavlja temu koja nije dovoljno istražena, ali i uz mali broj istraživanja, brojke su problematične. Međutim, prijašnja istraživanja vezana za seksualno nasilje u sportu u fokus stavljaju sportaša koji je istovremeno i nasilnik, odnosno ne promatra se kao žrtva. (Jackson i Davis, 2000; Ridpath, 2018; Rhea i Lantz, 2004). Dio članaka (Ridpath 2018;

Arrouas, 2014) pokriva teorije o muškim sportašima kao seksualnim nasilnicima. Ridpath (2018) opisuje situaciju u kojoj je studentica Delaney Robinson muškog sportaša optužila za silovanje. Ridpath navodi kako se prilikom njezine policijske prijave policija prema njoj odnosila grubo, djelujući više zabrinuto za sportsku karijeru optuženog sportaša.

Arrouas (2014) navodi kako oni sportaši koji su se bavili sportom kao što su nogomet i košarka su vjerojatnije zlostavljali svoje partnere fizički, seksualno ili psihički nego oni koji se nisu bavili sportom, ili oni koji su bili hrvači, plivači ili tenisači. Jackson i Davis (2000) pojašnjavaju moguće razloge tome. Učenici sportaši mogu sami od sebe očekivati više, kao i kroz vršnjački pritisak seksualno se "bodovati" više od studenata koji nisu sportaši. Može također postojati natjecanje među studentima koji su seksualno aktivni. Studenti se sportaši često hvale jedan drugome o svojim seksualnim osvajanjima. Zbog povećane izloženost i "posebnost" koju učenici sportaši doživljavaju, ne žele propustiti prilike za seksualnim aktivnostima (Jackson i Davis, 2000).

Timpka et al (2018) u svojem radu „Lifetime sexual and physical abuse among elite athletic athletes: A cross-sectional study of prevalence and correlates with athletics injury“ istražuju povezanost zlostavljanja u sportu sa sportskim ozljedama te navode rezultate provedene unutar istraživanja provedenom na švedskim elitnim sportašima i sportašicama. U pitanju je istraživanje provedeno putem ankete poslano ispitanicima mailom. Ispitanike su činili sportaši rangirani u Top nacionalnih 15, a od ukupnog broja poslanih anketa (N= 507), 39 % je pristalo sudjelovati.

Rezultati 27 (14 %) sportaša potvrđuju izloženost seksualnom zlostavljanju i 36 (18 %) sportaša je doživjelo fizičko zlostavljanje. Više žena nego muškaraca (P = .005; Cramer's V = 0,21) doživjelo je seksualno zlostavljanje.

Šest (3 %) sportaša izjavilo je da su seksualno zlostavljani u atletskoj postavi. Počinitelji seksualnog zlostavljanja u atletici bili su muškarci i žene koje se protežu od trenera do adolescentskih vršnjaka; dva sportaša prijavili suicidalne ideje kao posljedicu zlostavljanja.

Jednogodišnja učestalost 3-tjednih atletskih ozljeda bila je veća kod žrtava tjelesnog zlostavljanja među ženama (P = .021; Cramer V = 0.23), ali ne i za muške žrtve (P = .90) (Timpka et al, 2018).

Nije utvrđeno da se seksualno zlostavljanje statistički povezuje s atletskim ozljedama. Timpka et al (2018) u konačnici zaključuju kako je fizičko zlostavljanje bilo povezano sa češćim ozljedama među sportašicama atletike. Seksualno i fizičko zlostavljane žrtve su uobičajene u elitnoj atletici te su potrebna daljnja istraživanja o zlostavljanju, zlostavljanim žrtvama i prevenciji zlostavljanja.

Labotz et al (2018) navode relevantne podatke oko seksualnog zlostavljanja u sportu u članku „Athletic environments can create opportunities for abuse“. Autori prvenstveno skreću pažnju na načine i mjesta na kojima se takva vrsta nasilja može događati. Pojašnjavaju kako zlostavljanje u

sportskom okruženju može uključivati fizičko zlostavljanje, zanemarivanje, seksualno zlostavljanje ili emocionalno / psihološko zlostavljanje od strane trenera ili druge odrasle osobe kao i uznemiravanje ili zlostavljanje od strane vršnjaka. Svlačionice i putovanja su visoko rizična okruženja za zlostavljanje, kao i sva okruženja izolirana jedan-na-jedan kontakt između mladih sportaša i odraslih volontera ili osoblja, kao što su individualni treninzi (Labotz et al, 2018).

Prema izjavi iz 2016 godine o nasilju i zlostavljanju u sportu, Međunarodni olimpijski komitet naglasio je psihološko / emocionalno zlostavljanje kao "ulaz" prema drugim oblicima neslučajnog nasilja (Labotz et al, 2018, prema Mountjoy et al, 2016). Seksualno zlostavljanje može biti predodređeno „njegovateljskim ponašanjem“ gdje trener pokazuje povlašteni tretman prema sportašu, a ponekad i roditeljima, da steknu naklonost i povjerenje (Labotz et al, 2018).

Iako su podaci ograničeni, Labotz et al, 2018, prema Brackenridge et al, 2008) navodi kako su između 2 % i 22 % tinejdžera bilo žrtve seksualnog zlostavljanja kroz sport. Gotovo svi (98 %) slučajevi počinili su treneri, nastavnici i instruktori, koji su uglavnom bili muški i bili u dobi od 16 do 63 godine (Labotz et al, 2008, prema Int Sport Exerc Psychol, 2008) U svojoj izjavi, Međunarodni Olimpijski komitet je objavio podatke rasprostranjenosti seksualnih napada u sportu koji variraju od 19 % do 92 %, dok između 2 % i 49 % sportaša navodi kako su bili žrtve seksualnog zlostavljanja. Dostupne informacije sugeriraju da su većine žrtava mlade žene, ali zabrinutost zbog značajno nedovoljnog prijavljivanja muških žrtava čini teškim potpuno razumjeti problematiku seksualnog nasilja (Labotz et al, 2018).

Innocenti Research Centre je istraživačka institucija osnovana sa ciljem jačanja UNICEF-ovih istraživanja čija je primarna svrha podrška djeci diljem svijeta. Kao njihovu publikaciju objavljuju brošuru „Protecting children from violence in sport“ (2010). Ta brošura opisuje vrste nasilja koje se mogu događati u sportu, a dio podataka potkrepljuje i seksualno nasilje. Većina podataka o seksualnom nasilju u sportu proizlazi iz kvantitativnih ili kvalitativnih retrospektivnih studija u kojima odrasli čine ciljani uzorak i izvješće o iskustvu njihovog djetinjstva.

Nakon godina poricanja, većina sportskih agencija u industrijaliziranim zemljama su prepoznale seksualno nasilje nad djecom u sportu kao dovoljni problem (Protecting children from violence in sport, 2010). Prvo upravno tijelo za prikupljanje i objavljivanje podataka o seksualnom zlostavljanju u sportu bio je Amaterski plivački savez u Velikoj Britaniji. Istraživači su ispitali proces i rasprostranjenost seksualnog nasilja u sportu, ali podaci koji se eksplicitno odnose na seksualno nasilje protiv djeca nisu dovoljni (Protecting children from violence in sport, 2010).

Jedna studija među 250 studenata sportaša u Danskoj utvrdila je da je među njima 25 osoba poznavalo nekoga ili iskusilo situaciju u kojoj sportskog sudionika mlađeg od 18 godina seksualno uznemirava trener. U studiji u Kanadi, 3,2 % sportaša izvijestilo je da su bili uznemireni prikazivanjem golog tijela u sportskom kontekstu kada bili su mlađi od 16 godina i 2,6 % izvijestili

su o neželjenom seksualnom dodirivanju. Neobjavljeni podaci iz Australije ukazuju na stope seksualnog nasilja nad djecom koje u sportu može biti jednako visokih 8 % (Protecting children from violence in sport, 2010).

Studije sugeriraju da su talentirani sportaši u pubertetu ili oko njega koji još nisu postigli elitni status; ali se nalaze u fazi predstojećeg postignuća - češće seksualno zlostavljani od strane sportskog autoriteta. (Protecting children from violence in sport, 2010). Podaci o seksualnom zlostavljanju odraslih sportaša su trenutno i dalje minimalni, a brojke vezane za seksualno zlostavljanje djece u sportu gotovo i nisu dostupne. Međutim, takvu vrstu nasilja i u ovom slučaju vrše treneri i vršnjaci ili osobe uključene u sportske aktivnosti, a djeca mogu pokazivati simptome depresije, povlačenja u sebe ili pak odustajanja od sporta.

Chroni et al (2012) navode kako su se prošlih desetljeća sportske organizacije ponašale kao da problem nasilja i to seksualnog, u sportu nije postojeći. Međutim, blagim porastom broja istraživanja koja se bave ovom tematikom, problem postaje jasan. Istraživanja o rasprostranjenosti seksualnog nasilja u sportu su prijeko potrebna, a trenutne studije pokazuju da je to problem koji pogađa mnoge sportaše. Primjerice, studija provedena u Australiji pokazala je da je "31 % sportašica i 21 % sportaša [N = 370; muški = 160] potvrdilo kako su doživjeli seksualno zlostavljanje u nekom trenutku svog života. Od njih 41 % žena i 29 % muškaraca seksualno je zlostavljano upravo u sportskom okruženju (Chroni et al, 2012, prema Leahy et al, 2002). Nedavno izvješće Child Helpline International naglasio je da su „organizirane sportske i rekreativne aktivnosti također značajna mjesta gdje se zlostavljanje događa”(Chroni et al, 2012, prema CHI, 2010).

Sport često uključuje bliske osobne odnose, kako među skupinama sportaša, tako i između pojedinačnih sportaša i njihovih trenera ili vođa.

WomenSport International (Chroni et al, 2012, prema WSI, 2004) navodi kako povjerenje koje se razvija između sportaša i vođe se često smatra bitnim dijelom obuke za uspjeh. U biti, počinitelj (već u položaju relativne moći) može nastojati uspostaviti odnos sa žrtvom koji se čini izgrađen na povjerenju i zajedničkim ciljevima. To može stvoriti situaciju u kojoj žrtva ne može odoljeti seksualnim prednostima, što potom eskalira do točke gdje žrtve osjećaju da su pristali na seksualne aktivnosti i odgovorni su za to. Seksualne aktivnosti postaju još više zbunjujuće i još teže za oduprijeti se. Čini se da je lako za moćnije pojedince, bilo starije osobe, vršnjake ili trenere, iskoristiti onog sa manje moći vršeći seksualno uznemirujuće ponašanje kao što su seksističke šale ili neželjeno dodirivanje ili, u najekstremnijim slučajevima, seksualno, emocionalno ili tjelesno zlostavljanje (Chroni et al, 2012).

Istraživanja o seksualnom zlostavljanju u sportu provedena su u nekoliko europskih zemalja te prikazuju značajne podatke. Primjerice, studija o elitnim sportašicama u Norveškoj otkrile je da

je 28 % uzorka seksualno uznemiravano i / ili zlostavljani u sportskom okruženju (Chroni et al, 2012, prema Brackenridge i Sundgot-Borgen, 2004). Slično tome, studija u Velikoj Britaniji izvijestila je da 29 % uzorka sportaša na svim natjecateljskim razinama bila seksualno uznemiravano (34 % žena i 17 % muškaraca) dok je 3 % bilo seksualno zlostavljano (5 % muškaraca i 2 % žena) (Chroni et al, 2012, prema Alexander et al, 2011).

Godine 2001. Češki odbor za žene i sport Olimpijskog komiteta u suradnji s Češkom sportskom unijom je pokrenuo istraživački projekt pitanja vezana uz žene u sportu. Istraživanje je bilo dio većeg međukulturnog projekta pod nazivom Rodni odnosi u sportu - iskustva čeških, grčkih i norveških sportaša (Chroni et al, 2012). Samo istraživanje je ispitivalo sve vrste nasilja u sportu, stoga su se upiti u odnosili na zapreke sa kojima se ženske sportašice susreću u sportu, iskustva sa muškim i ženskim trenerima, te koliku su stopu zlostavljanja doživjele u sportu i slično. Dio upitnika koji se odnosio na seksualno nasilje, sadržavao je pitanja o neželjenim fizičkim kontaktima, seksualnim gestama i aludiranjem na odnos, neprimjerenim šalama i slično.

Čak 72 % ispitanika u ovom istraživanju doživjelo je neki oblik seksualnog uznemiravanja. U većini studija počinitelj je muškarac. To je istiniti podatak proizašao iz studije, ali relativno mnogo je potvrđeno žena koje zlostavljaju žene: 69 % (402 sportaša) iskusilo je seksualno uznemiravanje od muškaraca i 28 % (162 sportaša) od žena. Sportaši su češće doživljavali seksualna uznemiravanja od strane nekoga izvan sporta (58 %) nego od nekoga u sportu (45 %). Mogućnost da vas netko u sportu maltretira povećava se s razinom izvedbe, od 33 % među početnicima do 55 % među elitnim sportašima. Međutim, početnici imaju mnogo više šanse za seksualno uznemiravanje od strane nekoga izvan sporta (73 %) od nekoga tko ih doživljava kao sudionika natjecateljskom sportu (Chroni et al, 2012).

U Grčkoj je također provedeno istraživanje, a sama studija je bila dio istog međukulturnog projekta (Chroni et al, 2012).

Postavljalo se pitanje koja je količina seksualno zlostavljajućeg ponašanja koje Grkinje doživljavaju sudjelovanjem u sportu na bilo kojoj razini. Ukupno, 71,5 % sudionica izjavilo je da su iskusile jedan ili više od tri seksualna napada od muškaraca. Gledajući okolinu zlostavljača, statistički značajno je više iskustava seksualnog uznemiravanja muškaraca izvan svijeta sporta (64 %) nego od muškaraca u svijetu sporta (42 %). S obzirom na oblike seksualnog uznemiravanja, 57 % ispitanih je sportašica doživjelo neželjene seksualno sugestivne komentare, poglede, viceve itd., neželjeni fizički kontakt ih je doživjelo 42 % a ismijavanje zbog spola i njihove sportske izvedbe je doživjelo 39% ispitanica (Chroni et al, 2012).

Francusko nacionalno istraživanje o seksualnim napadima, provedeno od strane Sveučilišta i bolnice Bordeaux pokazuje slične podatke. Rezultati su pokazali da je 17 % sportaša definitivno doživjelo seksualno uznemiravanje, napad ili zlostavljanje 11 % te ih je 6 % mislilo su da su

suočeni s takvim situacijama. Većina žrtava bile su djevojke, međutim, mnogi dječaci su također izvijestili da su bili žrtve: omjer djevojčice / dječaci u distribuciji među žrtvama je bilo 60/40. Djevojke su općenito iskusile više "ozbiljnih" situacija i situacije koje su se češće ponavljale. Istraživanje je pokazalo da se nasilje može pojavljivati u kolektivnom kontekstu (49 %) ili u "izoliranim" situacijama (51 %). 77 % ispitanika navodi kako su o tome već razgovarali sa nekim dok je 23 % sportaša u anketi prvi put govorilo o svom iskustvu seksualnog zlostavljanja (Chroni et al, 2012).

3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

3.1. Cilj i hipoteze

Cilj ovog istraživanja bio je istražiti izloženost sportaša seksualnom nasilju obzirom na spol te s obzirom na to je li sport ekipni ili individualni.

Hipoteze:

1. Utvrditi postoje li razlike u učestalosti seksualnog nasilja kojima su sportaši izloženi s obzirom na spol.

Obzirom da ovakva istraživanja, kako je navedeno, nisu provedena postavljamo nul hipotezu.

Ne postoje statistički značajne razlike u izloženosti sportaša seksualnom nasilju s obzirom na spol.

2. Utvrditi postoje li razlike u učestalosti seksualnog nasilja kojima su sportaši izloženi s obzirom na to je li sport ekipni ili individualni.

I za ovaj problem postavljamo nul hipotezu, jer istraživanja nisu provedena.

Ne postoje statistički značajne razlike u izloženosti sportaša nasilju s obzirom na tip sporta

(individualni i ekipni).

3.2. Uzorak ispitanika

U istraživanju su sudjelovali punoljetni sportaši individualnih i ekipnih sportova Grada

Zagreba. Od ukupno 135 njih, sudjelovala su 74 sportaša i 61 sportašica gledajući podjelu na spol, dok je 61 sportaš/sportašica individualnog tipa sporta, te 74 sportaša/sportašica iz ekipnog tipa sporta.

Kako bi se osigurala anonimnost sportaša, neće se navoditi vrsta sporta kojim se ispitanici bave. Najveći dio sportaša i sportašica u ovom istraživanju pripada seniorskoj kategoriji (N=111; 82,2 %), zatim slijede juniori kojih je u ovom uzorku 15 (11,1 %), a najmanji je broj onih koji se ne natječu (N=5; 3,7 %) i veterana (N=2; 1,5 %), dok se dvoje sportaša/ sportašica nije izjasnilo s obzirom na to pitanje.

Sportaši i sportašice ovog uzorka većinom su članovi reprezentacije (N=58; 43 %), 29 (21,5 %) ih nije član reprezentacije, ali su prije bili, a čak 48 (35,6 %) njih nije nikada ni bio/bila član reprezentacije. Podaci o vremenu provedenom na treninzima tjedno su predstavljeni aritmetičkom

sredinom koja iznos: $M=12,4$ uz $Sd=7,5$. Ovisno o vrsti sporta kao i kategoriji u kojoj se pojedini sportaš natječe, vrijeme provedeno na treninzima varira između 2 h i 35 h. Najmanja dob početka treniranja shodno podacima iz ankete iznosi 2 godine, a najstarija 20. Sportašima je bilo postavljeno pitanje i koliko se dugo natječu. Prosječni broj godina koji se sportaši odnosno sportašice u ovom uzorku natječu je 10,19 uz $Sd=3,94$.

3.3. Instrument i postupak prikupljanja podataka

Instrument prikupljanja podataka korišten u ovom istraživanju je anketa, a samo istraživanje je provedeno 2016. godine sklopu Hrvatsko Slovenskog istraživanja „Mladi, nasilje i sport: Usporedba Hrvatske i Slovenije“. Kreirana je anketa prvenstveno bila na Slovenskom jeziku te je ista prilagođena relevantnim upitima oko nasilja u sportu.

Anketa korištena za istraživanje je standardno koncipirana. Na prvoj su stranici navedeni podaci istraživačice te je pojašnjena svrha istraživanja i potvrđena je anonimnost ispitanika. Nastavak upitnika prikazuje stavove vezane za sport koje su ispitanici mogli ocijeniti Likertovom skalom, a spomenuti se stavovi odnose na općenita mišljenja u sportu, primjer tvrdnje je „Reprezentaciju čine samo najbolji sportaši/sportašice u svojim kategorijama.“

Drugi dio upitnika su činili stavovi o neželjenim situacijama u sportu koje su se ocjenjivale Likertovom skalom na principu 1- nisam se nikad susreo/la sa tom situacijom; 5- često se susrećem sa tom situacijom. Navedeni je dio upitnika obuhvaćao i veliki dio stavova vezanih za seksualno nasilje, koji su obradile u ovom radu.

Posljednji se dio upitnika odnosio na upite vezane uz fizičko ili verbalno nasilje sa ponuđenim odgovorima sa čije strane su spomenutu vrstu nasilja najčešće doživljavali. U konačnici slijede demografska pitanja te opće informacije o duljini treniranja, treninga i slično.

Istraživačica je u dogovoru sa Sportskim Savezom Zagreba kontaktirala sportaše koji su dobrovoljno pristali na sudjelovanje u istraživanju. Nakon pojašnjavanja cilja i razloga istraživanja, ispitanicima je omogućena privatnost prilikom ispunjavanja upitnika uz mogućnost odustajanja od istog u bilo kojem trenutku. Sami upitnici nisu dostupni javnosti već samo istraživačici i mentorici diplomskog rada.

3.4. Metode obrade podataka

Po prethodnom istraživanju su anketni podaci obrađeni u statističkom programu te su provedene određene vrste testova. Provjerena je normalnost distribucije Kolmogorov-Smirnovljevim testom te neparametrijski Mann-Whitney test radi provjere nezavisnih uzoraka.

Obzirom na prethodno dostupne podatke istraživanja, prilikom statističke obrade varijabli povezanih sa seksualnim nasiljem u sportu, rezultati su prikazani temeljem aritmetičke sredine kao a koristio se i Mann-Whitney test radi provjere statističkih značajnost razlike u spolu ili vrsti sporta kojom se ispitanici bave. Navedeni test primijenjen je zbog nezadovoljenih pretpostavki za korištenje t-testa za testiranje razlika među dvjema nezavisnim skupinama.

4. REZULTATI

U Tablici 1 i Tablici 2 prikazane su frekvencije i postotni udjeli sudionika istraživanja s obzirom na učestalost susretanja s različitim oblicima seksualnoga nasilja na treningu, pri čemu su rezultati prikazani odvojeno za sportaše i sportašice te odvojeno za sportaše koji se bave individualnim i one koji se bave ekipnim sportom.

Tablica 1. Frekvencije i postotni udjeli sportaša i sportašica s obzirom na učestalost susretanja s različitim oblicima seksualnoga nasilja

<i>Seksualno nasilje</i>	<i>učestalost</i>	<i>sportaši</i>		<i>sportašice</i>	
		<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
<i>geste sa seksualnim sadržajem</i>	<i>nikad</i>	41	55,4	56	91,8
	<i>rijetko</i>	15	20,3	3	4,9
	<i>povremeno</i>	5	6,8	2	3,3
	<i>često</i>	8	10,8	0	0,0
	<i>jako često</i>	5	6,8	0	0,0
<i>skidanje odraslih ispred djece</i>	<i>nikad</i>	43	58,1	47	77,0
	<i>rijetko</i>	16	21,6	7	11,5
	<i>povremeno</i>	8	10,8	5	8,2
	<i>često</i>	2	2,7	2	3,3
	<i>jako često</i>	5	6,8	0	0,0
<i>pipanje</i>	<i>nikad</i>	51	68,9	57	93,4
	<i>rijetko</i>	10	13,5	3	4,9
	<i>povremeno</i>	9	12,2	1	1,6
	<i>često</i>	1	1,4	0	0,0
	<i>jako često</i>	3	4,1	0	0,0
<i>prisiljavanje, nagovaranje na spolne aktivnosti</i>	<i>nikad</i>	59	68,9	60	98,4
	<i>rijetko</i>	5	13,5	1	1,6
	<i>povremeno</i>	7	12,2	0	0,0
	<i>često</i>	2	1,4	0	0,0
	<i>jako često</i>	1	4,1	0	0,0
<i>vizualno seksualno uznemiravanje</i>	<i>nikad</i>	53	71,6	59	96,7
	<i>rijetko</i>	9	12,2	0	0,0
	<i>povremeno</i>	8	10,8	1	3,3
	<i>često</i>	1	1,4	0	0,0

	jako često	3	4,1	0	0,0
<i>neprimjereno stiskanje, doticanje i ljubljenje</i>	nikad	61	82,4	58	95,1
	rijetko	6	8,1	2	3,3
	povremeno	4	5,4	1	1,6
	često	2	2,7	0	0,0
	jako često	1	1,4	0	0,0
<i>neumjesne šale na račun seksa, spolnosti</i>	nikad	38	51,4	50	82,0
	rijetko	16	21,6	10	16,4
	povremeno	9	12,2	1	1,6
	često	6	8,1	0	0,0
	jako često	5	6,8	0	0,0

Više od polovine sportaša (55,4 %) nikada nije doživjelo geste sa seksualnim sadržajem na treningu, a isto nikada nije doživjela gotovo ni jedna sportašica (91,8 %). Zabrinjavajući je podatak da je čak 10,8 % sportaša često doživjelo navedeni oblik nasilja, a 6,8 % jako često, dok nitko od sportašica nije naveo da je doživjelo navedeni oblik nasilja često ili jako često.

Više od polovine sportaša (58,1 %) i sportašica (77,0 %) nikada nije doživjelo da se neka odrasla osoba skinula pred njima. Ipak, približno svaki četvrti sportaš bio je izložen ovom obliku nasilja rijetko, a 10,8 % sportaša povremeno. Ukupno dva sportaša i dvije sportašice navode da su često bili izloženi skidanju odraslih pred njima, a pet sportaša izloženost opisuje jako čestom.

Većina sportaša (68,9 %) i sportašica (93,4 %) nije se našla u situaciji da ih na treningu netko pipa. Dodatno, samo jedan učenik navodi da mu se to često događalo, a tri sportaša da im se jako često događalo, dok ni jedna sportašica nije navela da ju je netko često ili jako često pipao.

Kao i kod ostalih oblika seksualnoga nasilja, većina sportaša (68,9 %) i sportašica (98,4 %) nikada nije doživjela prisiljavanje i nagovaranje na spolne aktivnosti. Međutim, važno je istaknuti da je čak pet sportaša rijetko doživjelo navedeno ponašanje, sedam povremeno, dva često, a jedan sportaš jako često. Što se tiče sportašica, samo jedna navodi da joj se rijetko dogodilo da ju je netko prisiljavao i nagovarao na spolne aktivnosti.

Vizualno seksualno uznemiravanje nikada nije doživjelo 71,6 % sportaša, što ukazuje na značajan udio sportaša koje je netko vizualno seksualno uznemiravao, pri čemu jedan sportaš navodi da mu se to često događalo, a tri jako često. Ni jedna sportašica nije nikada bila izložena vizualnom seksualnom uznemiravanju, osim jedne koja navodi da ga je doživjela povremeno.

Većinu sportaša (82,4 %) i sportašica (95,1 %) nitko nikada nije neprimjereno stiskao, doticao i ljubio, ali nije zanemariv broj onih koji su doživjeli navedeno ponašanje. Naime, dva sportaša

često su bila izložena neprimjerenom kontaktu, a jedan sportaš jako često, dok dvije sportašice navode da su rijeko bile izložene takvom ponašanju, a jedna povremeno.

Od svih oblika seksualnoga nasilja, sportaši su u najvećoj mjeri izloženi neumjesnim šalama na račun seksa i spolnosti. Točnije, otprilike svaki četvrti sportaš navodi da je izložen neumjesnim šalama rijetko, 12,2 % povremeno, 8,1 % često, a 6,8 % jako često. Kod sportašica je raspodjela rezultata poprilično drugačija – deset sportašica navodi da su rijeko čule neumjesne šale na svoj račun, a jedna da ih je čula povremeno.

Na temelju deskriptivnih rezultata vidljiva je razlika u distribuciji rezultata između sportaša i sportašica, zbog čega je potrebno testirati statističku značajnost te razlike. Kako bi odgovorili na pitanje razlikuju li se sportaši i sportašice u izloženosti različitim oblicima seksualnoga nasilja, proveden je neparametrijski Mann-Whitney U test. Navedeni test primijenjen je zbog nezadovoljenih pretpostavki za korištenje t-testa za testiranje razlika među dvjema nezavisnim skupinama, odnosno postoji odstupanje u pretpostavci o normalnosti raspodjela i homogenosti varijanci za korištene varijable.

Tablica 2. Mann-Whitney U test razlika između sportaša i sportašica u izloženosti seksualnome nasilju na treningu

Seksualno nasilje	sportaši/sportašice	N	M	Središnji rang	Mann-Whitney U test
<i>geste sa seksualnim sadržajem</i>	sportaši	74	1,93	79,44	1410,500**
	sportašice	61	1,11	54,12	
	ukupno	135			
<i>skidanje odraslih ispred djece</i>	sportaši	74	1,78	73,93	1818,500*
	sportašice	61	1,38	60,81	
	ukupno	135			
<i>pipanje</i>	sportaši	74	1,58	75,70	1687,000**
	sportašice	61	1,08	58,66	
	ukupno	135			
<i>prisiljavanje, nagovaranje na spolne aktivnosti</i>	sportaši	74	1,39	73,75	1831,500**
	sportašice	61	1,02	61,02	
	ukupno	135			
<i>vizualno seksualno uznemiravanje</i>	sportaši	74	1,54	75,59	1695,500**
	sportašice	61	1,07	58,80	
	ukupno	135			
<i>neprimjerenost stiskanje, doticanje i ljubljenje</i>	sportaši	74	1,32	71,93	1966,000*
	sportašice	61	1,07	63,23	
	ukupno	135			
<i>neumjesne šale na račun seksa, spolnosti</i>	sportaši	74	1,97	78,66	1468,500**
	sportašice	61	1,20	55,07	
	ukupno	135			

Napomena: $p < .01$ **; $p < .05$ *

Rezultati prikazani u Tablici 2 ukazuju na to da se sportaši i sportašice razlikuju statistički značajno u izloženosti svim oblicima seksualnoga nasilja na treningu. Sukladno deskriptivnim rezultatima, pokazalo se kako sportaši češće doživljavaju da im netko pokazuje geste sa seksualnim sadržajem ($U=1410,500$, $p<,01$), da se netko odrastao skida pred njima ($U=1818,500$, $p<,05$), da ih netko pipa ($U=1687,000$, $p<,01$), prisiljava i nagovara na spolne aktivnosti ($U=1831,500$, $p<,01$), vizualno seksualno uznemiruje ($U=1695,500$, $p<,01$), neprimjereno stiska, dodiruje i ljubi ($U=1966,000$, $p<,05$) te im upućuje neumjesne šale na račun seksa i spolnosti ($U=1468,500$, $p<,01$).

Tablica 3. Frekvencije i postotni udjeli sportaša koji se bave individualnim i onih koji se bave ekipnim sportom s obzirom na učestalost susretanja s različitim oblicima seksualnoga nasilja

<i>Seksualno nasilje</i>	učestalost	individualni		ekipni	
		N	%	N	%
<i>geste sa seksualnim sadržajem</i>	nikad	42	68,9	55	74,3
	rijetko	7	11,5	11	14,9
	povremeno	4	6,6	3	4,1
	često	5	8,2	3	4,1
	jako često	3	4,9	2	2,7
<i>skidanje odraslih ispred djece</i>	nikad	41	67,2	49	66,2
	rijetko	13	21,3	10	13,5
	povremeno	4	6,6	9	12,2
	često	1	1,6	3	4,1
	jako često	2	3,3	3	4,1
<i>pipanje</i>	nikad	51	83,6	57	77,0
	rijetko	4	6,6	9	12,2
	povremeno	5	8,2	5	6,8
	često	1	1,6	0	0,0
	jako često	0	0,0	3	4,1
<i>prisiljavanje, nagovaranje na spolne aktivnosti</i>	nikad	56	91,8	63	85,1
	rijetko	2	3,3	4	5,4
	povremeno	3	4,9	4	5,4
	često	0	0,0	2	2,7
	jako često	0	0,0	1	1,4
<i>vizualno seksualno uznemiravanje</i>	nikad	53	86,9	59	79,7

	rijetko	4	6,6	5	6,8
	povremeno	3	4,9	7	9,5
	često	1	1,6	0	0,0
	jako često	0	0,0	3	4,1
<hr/>					
<i>neprimjereno stiskanje, doticanje i ljubljenje</i>	nikad	54	88,5	65	87,8
	rijetko	4	6,6	4	5,4
	povremeno	2	3,3	3	4,1
	često	1	1,6	1	1,4
	jako često	0	0,0	1	1,4
<hr/>					
<i>neumjesne šale na račun seksa, spolnosti</i>	nikad	40	65,6	48	64,9
	rijetko	10	16,4	16	21,6
	povremeno	3	4,9	7	9,5
	često	5	8,2	1	1,4
	jako često	3	4,9	2	2,7

Više od polovine sportaša individualnoga (68,9 %) i ekipnoga sporta (74,3 %) nikada nije doživjelo geste sa seksualnim sadržajem na treningu. Međutim, pet sportaša individualnoga sporta često je doživjelo navedeni oblik nasilja, a tri sportaša jako često, dok je isto često doživjelo troje sportaša ekipnoga sporta i jako često dva sportaša.

Više od polovine sportaša individualnoga (67,2 %) i ekipnoga sporta (66,2 %) nikada nije doživjelo da se neka odrasla osoba skinula pred njima.

Ipak, otprilike svaki četvrti sportaš individualnoga sporta rijetko je doživio ovaj oblik nasilja, dok ga je 13,5 % sportaša ekipnoga sporta doživjelo rijetko, a 12,2 % povremeno.

Većina sportaša individualnoga (83,6 %) i ekipnoga sporta (77,0 %) nije se našla u situaciji da ih na treningu netko pipa. Dodatno, samo jedan učenik individualnoga sporta navodi da mu se to često događalo, a tri sportaša ekipnoga sporta da im se jako često događalo.

Kao i kod ostalih oblika seksualnoga nasilja, većina sportaša individualnoga sporta (91,8 %) i ekipnoga sporta (85,1 %) nikada nije doživjela prisiljavanje i nagovaranje na spolne aktivnosti. Međutim, važno je istaknuti da su dva sportaša ekipnoga sporta navedeni oblik nasilja doživjeli često, a jedan sportaš jako često, dok je ukupno pet sportaša individualnoga sporta izjavilo da su rijetko ili povremeno doživjeli da ih netko prisiljava ili nagovara na spolne aktivnosti.

Vizualno seksualno uznemiravanje nikada nije doživjelo 86,9 % sportaša individualnoga sporta i 79,7 % sportaša ekipnoga sporta. Samo jedan sportaš individualnoga sporta doživio je vizualno seksualno uznemiravanje često, a tri sportaša ekipnoga sporta jako često.

Većinu sportaša individualnoga (88,5 %) i ekipnoga sporta (87,8 %) nitko nikada nije neprimjereno stiskao, doticao i ljubio, ali nije zanemariv broj onih koji su doživjeli navedeno ponašanje. Naime, jedan sportaš individualnoga sporta često je bio izložen neprimjerenom kontaktu, dok jedan sportaš ekipnoga sporta navodi da je često bile izložene takvom ponašanju, a jedan jako često.

Od svih oblika seksualnoga nasilja, sportaši oba tipa spota su u najvećoj mjeri izloženi neumjesnim šalama na račun seksa i spolnosti. Točnije, 16,4 % sportaša individualnoga sporta navodi da je izložen neumjesnim šalama rijetko, 4,9 % povremeno, 8,2 % često, a 4,9 % jako često. Veći broj sportaša ekipnoga sporta čuo je neumjesne šale, odnosno otprilike svaki četvrti sportaš rijetko je čuo neumjesne šale, 9,5 % ponekad, jedan sportaš često, a dva jako često.

Na temelju deskriptivnih rezultata vidljivo je da su raspodjele rezultata slične za sportaše individualnoga i ekipnoga sporta. Kako bismo bili sigurni u tu tvrdnju, potrebno je testirati statističku značajnost te razlike. Kako bi odgovorili na pitanje razlikuju li se sportaši individualnoga i ekipnoga sporta u izloženosti različitim oblicima seksualnoga nasilja, proveden je neparametrijski Mann-Whitney U test. Navedeni test primijenjen je zbog nezadovoljenih pretpostavki za korištenje t-testa za testiranje razlika među dvjema nezavisnim skupinama, odnosno postoji odstupanje u pretpostavci o normalnosti raspodjela i homogenosti varijanci za korištene varijable

Tablica 4. Mann-Whitney U test razlika između sportaša individualnoga i ekipnoga sporta u izloženosti seksualnome nasilju na treningu

Seksualno nasilje	individualni/ekipni	N	M	Središnji rang	Mann-Whitney U test
<i>geste sa seksualnim sadržajem</i>	individualni	61	1,69	70,67	2094,000
	ekipni	74	1,46	65,80	
	ukupno	135			
<i>skidanje odraslih ispred djece</i>	individualni	61	1,52	66,66	2175,000
	ekipni	74	1,66	69,11	
	ukupno	135			
<i>pipanje</i>	individualni	61	1,28	65,64	2113,000
	ekipni	74	1,42	69,95	
	ukupno	135			
<i>prisiljavanje, nagovaranje na spolne aktivnosti</i>	individualni	61	1,13	65,44	2101,000
	ekipni	74	1,30	70,11	
	ukupno	135			
<i>vizualno seksualno uznemiravanje</i>	individualni	61	1,21	65,15	2083,000
	ekipni	74	1,42	70,35	
	ukupno	135			

<i>neprimjereno stiskanje, doticanje i ljubljenje</i>	individualni	61	1,18	67,66	
	ekipni	74	1,23	68,28	
	ukupno	135			2236,500
<i>neumjesne šale na račun seksa, spolnosti</i>	individualni	61	1,70	68,69	
	ekipni	74	1,55	67,43	
	ukupno	135			2215,000

Napomena: $p < .01^{**}$; $p < .05^{*}$

Rezultati prikazani u Tablici 4 ukazuju na to da se sportaši individualnoga i ekipnoga sporta ne razlikuju statistički značajno u izloženosti niti jednom obliku seksualnoga nasilja na treningu. Točnije, sportaši individualnoga i ekipnoga sporta u jednakoj mjeri su izloženi pokazivanju gesti sa seksualnim sadržajem, skidanju odraslih pred njima, pipanju, prisiljavanju i nagovaranju na spolne aktivnosti, vizualnom seksualnom uznemiravanju, neprimjerenom stiskanju, doticanju i ljubljenju te neumjesnim šalama na račun seksa i spolnosti.

5. RASPRAVA

Cilj ovog istraživanja bio je analizirati podatke vezane za seksualno zlostavljanje sportaša u Gradu Zagrebu prema provedenom istraživanju.

Doprinos ovog rada je u analizi seksualnog nasilja u sportu čiji rezultati prikazuju stavove sportaša na području grada Zagreba, koji su i bili obuhvaćeni anketom. Iako postoji nekolicina istraživanja o nasilju u sportu u europskim zemljama, uz koje je pokrivena i tematika seksualnog nasilja, relevantnih podataka o sportašima u gradu Zagrebu nema, stoga je ovo prvo ovakvo istraživanje.

Dobiveni podaci pokazuju kako se više od polovine sportaša nije susrelo sa gestama seksualnog sadržaja na treningu, što je visoka brojka ali nas istovremeno i upozorava na dio sportaša koji se sa time susreće. Također, europska istraživanja koja se spominju u ovom radu navode postotke po kojima se veći broj sportašica susreće sa seksualnim nasiljem u sportu. Podaci ovog istraživanja pokazuju kako 10,8 % sportaša na području grada Zagreba doživjelo geste seksualnog nasilja sa 6,8 % sportaša koji ih doživljavaju jako često, dok nijedna od sportašica nije navela da joj se takav oblik nasilja događa često ili jako često.

Osim spomenutih gesta, veće su brojke doživljaja sportaša o skidanju pred njima, neprimjerenih dodira, nagovaranja na spolne aktivnosti kao i vizualnog seksualnog uznemiravanja te neprimjerenih šala, nego što su to doživjele sportašice. Statistički podaci pokazuju kako ne postoje pretjerane razlike između individualnim i grupnim sportovima te se sve spomenute seksualne geste podjednako doživljavaju ili ne doživljavaju.

Obzirom na dobivene brojke uz normalnu distribuciju podjele spolova, možemo zaključiti kako postoje određene razlike u kulturi i vrijednostima prema kojima se nasilje manifestira na različite spolove, pri čemu hrvatski sportaši pokazuju veću stopu doživljavanja nasilja naspram sportaša u ostalim europskim zemljama. Jedno od pojašnjenja može biti i vremenski period u kojem je određeno istraživanje provedeno. Naime, društva se svakodnevno razvijaju i postaju liberalnija, stoga postoji mogućnost da brojke prošlih istraživanja nisu potpuno vjerodostojne zbog strahova ili srama priznavanja muških sportaša kako se sa navedenom vrstom nasilja susreću.

Prvu postavljenu nul hipotezu ne možemo potvrditi obzirom da prema rezultatima postoje statistički značajne razlike među izloženosti sportaša seksualnom nasilju s obzirom na spol. Druga nul hipoteza je potvrđena obzirom da ne postoje statistički značajne razlike u izloženosti sportaša nasilju s obzirom na tip sporta (individualni ili ekipni) što je do izvjesne mjere neočekivano s obzirom na to da se nasilje u sportu uobičajeno više veže uz individualne sportove (Cogan, Vidmar, 2000; Murphy, 1999).

Postoji određen broj teorija koje nude svoja rješenja kako spriječiti ili smanjiti seksualno nasilje u sportu. Neke od teorija prerastaju i u inicijative koje se počinju provoditi u nekim državama. Jedan od primjera je Francuska (Chroni et al, 2012).

Ministarstvo športa osnovalo je 2007. godine radnu skupinu rješavanje problema seksualnog uznemiravanja i zlostavljanju u sportu i izdao nacionalnu anketu kako bi se istražila prevalenciju zlostavljanja koju koordinira Greg Décamps, Sveučilište u Bordeauxu i bolnica u Bordo.

Ne postoji poseban zakon o seksualnom nasilju u sportu u Francuskoj trenutno. Međutim, francuski zakon razlikuje dvije vrste seksualnog nasilja: seksualni napad i seksualno zlostavljanje. Napadi uključuju silovanje, prisilno dodirivanje protiv volje žrtve i seksualno uznemiravanje. Seksualno zlostavljanje odnosi se na druge oblike seksualnog nasilja koje se ne izvode uporabom sile, prijetnje, prisile ili iznenađenje. Radna skupina Ministarstva sporta usvojila je sljedeću terminologiju: seksualni napad, seksualni napad zlostavljanje i seksualno uznemiravanje (zlostavljanje / iznuđivanje, egzibicionizam / voajerizam) (Chroni et al, 2012).

Četiri aktivnosti provodila je radna skupina Ministarstva zdravlja i Sporta u Francuskoj:

1. Razvijanje etičkog kodeksa za sportske objekte;
2. Provedba programa prevencije i podizanja svijesti u sportskim centrima;
3. Stvaranje treninga i formacija, uključujući temu seksualnog nasilja za stručnjake koji rade u sportskim centrima (treneri, liječnici ...);
4. Uspostaviti pozivni centar za slušanje žrtava seksualnog uznemiravanja i zlostavljanja u sportu (Chroni et al, 2012).

Naravno, postoji više načina kako suzbijati seksualno nasilje u sportu a jedan od tih načina je primjer Kanade. Žrtva seksualnog nasilja je odlučila kreirati poseban program edukacije čija je svrha prevencija takvog ponašanja. „Respect in sport“ jedini je interaktivni online program u Kanadi koji cilja trenere, menadžere, administratore, volontere, pa čak i roditelji, i doista je jedinstven u svijetu. Opći cilj ovog programa je podizanje svijesti, stjecanje znanja i davanje alata za sprečavanje zlostavljanja, uznemiravanja i zanemarivanja - uglavnom u sportu, ali i u bilo kojoj drugoj društvenoj aktivnosti. Kao što osnivači neprestano ponavljaju, “Ovaj program se odnosi na promjenu načina razmišljanja ljudi, a ne na treniranje dobrih ljudi u igranju policajaca i hvatanju loših momaka“ (Chroni et al, 2012).

Naravno, postoji još inicijativa koje se bave ovom tematikom, dok je se u Hrvatskoj tom problematikom bavi sektor civilnog društva. Međutim, sektoru se odnedavno pridružila nova udruga. Naime, odnedavno je i u Hrvatskoj osnovan „Verfy Sports“; udruga za prevenciju seksualnog nasilja u sportu te rasvjetljavanjem seksualnog nasilja u sportu nad djecom i mladima.

Udruga funkcionira na način da surađuje sa sportskim klubovima nudeći im potrebne smjernice i podršku oko sprječavanja seksualnog nasilja.

Također, Vlada Republike Hrvatske je 2018. godine donijela na snagu „Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja“. U samom protokolu su definirane radnje koje je potrebno poduzeti od strane ustanova policije, zdravstva i pravosuđa, centara za socijalnu skrb te odgojno obrazovnih ustanova. Sam protokol navodi i statistike seksualnog zlostavljanja, ali ne u sportu već pod ostalim okolnostima (na javnom mjestu, na poslu, u školi itd). Samim time, problematika seksualnog nasilja je nešto sa čime je i vlada upoznata te na čemu radi posebna radna skupna, ali zbog tamnih brojki prijavljenih slučajeva seksualnog zlostavljanja u sportu, ono još uvijek nije nešto sa čime je društvo dovoljno upoznato.

Međutim, unatoč manjku istraživanja i stvarnih podataka o stopama seksualnog nasilja, pozitivna je stvar što postoje inicijative i organizacije koje se bave problematikom ove vrste. Prevencija ovakve vrste nasilja se može vršiti dodatnim edukacijama pojedinaca koji sudjeluju u sportu (roditelji, treneri, fizioterapeuti i slično); kako prepoznati takvo ponašanje, kako pružiti potrebnu pomoć žrtvama ali je primarno posvetiti pažnju i na članove sportskih organizacija koji mogu biti zlostavljači. Na tom principu i funkcionira udruga „Verfy Sport“ koja određuje provjerene pojedince kao odgovornu osobu na razini pojedinog kluba, koja zatim vrši sve potrebne radnje u svrhu prevencije seksualnog nasilja.

6. ZAKLJUČAK

Cilj je ovog istraživanja prikazati izloženost sportaša seksualnom nasilju kroz brojke relevantne za Hrvatsku odnosno Zagreb, te istaknuti problematiku sa kojom se mnogi sportaši susreću.

Naime, iako se o temi nasilja u sportu minimalno govori, najveća dio tematike se ipak odnosi na fizičko ili verbalno odnosno psihičko nasilje, dok se seksualno nasilje gotovo i ne spominje. Razlozi tome mogu biti strah od posljedica, sram, potencijalni problemi sa nastavkom karijere i slično. Žrtve seksualnog nasilja osim samog nasilja nerijetko trpe psihičke posljedice i nakon toga, zbog čega se mogu i povlačiti iz sporta. U pitanju je dakle nasilje čije stvarne stopa nije dostupna javnosti.

Primarni rezultati su potvrdili nul hipotezu prema kojoj ne postoje statističke razlika u izloženosti seksualnom nasilju temeljem podjele sporta, dok je nul hipoteza prema kojoj ne postoje statističke razlika u izloženosti nasilju temeljem razlike u spolu odbijena.

Naime, veći dio sportaša se susreće sa nasiljem u sportu ili gestama nasilja, iako niti brojka sportašica koje se susreću sa time nije zanemariva. U načelu se ovi podaci kose sa podacima sličnih istraživanja provedenih u drugim europskim zemljama prema kojima su statistički češće žrtve nasilja sportašice.

Ipak, važno je napomenuti kako je samo istraživanje imalo ograničenja. Naime, istraženi je uzorak 135 sportaša i sportašica, što nije izrazito velik broj obzirom na omjer svih sportaša i sportašica u Hrvatskoj. Također, u samom uzorku nisu obrađeni svi sportovi već samo neki. Samim time, svrha ovog istraživanja kao i rada treba predstavljati početak daljnjih istraživanja sa većim brojem ispitanika i uključenjem ispitanika iz svih vrsta sportova i iz različitih dijelova Hrvatske, kako bi bilo moguće doći do potpunije i preciznije slike o tome koliko su sportaši u našoj zemlji izloženi seksualnom nasilju.

7. LITERATURA

- Antonini, S. (2016): Izloženost sportaša različitim oblicima nasilja. Diplomski rad, Hrvatski studiji sveučilišta u Zagrebu.
- Arrouas, M. (2014): Study: Teenage Jocks More Likely to Abuse Girlfriends. Time portal. Pristupljeno 207.19. <https://time.com/38225/teen-boys-playing-aggressive-sport-more-likely-to-abuse-girlfriends/>
- Biti, O. (2008): The local and global in contemporary sport. Institute of Ethnology and Folklore Research, Zagreb. *Nar. umjet.* 45/1, 2008, pp. 183-197.
- Carmichael, D. (2008): Youth Sport vs Youth Crime- evidence that youth engaged in organized sport are not likely to participate in criminal activities. Active Healthy Links Inc.
- Chen, H.L. (2013): Gratitude and Adolescent Athletes' Well-Being: The Multiple Mediating Roles of Perceived Social Support from Coaches and Teammates. *Soc Indic Res* (2013) 114:273–285.
- Chroni, S. et al (2012): Prevention of sexual and gender harassment and abuse in sports. Initiatives in Europe and beyond. Deutsche Sportjugend (dsj).
- Coakley, J. (2014): *Sports in Society: Issues and Controversies*. New York: McGraw-Hill Education.
- Cogan, K.D., Vidmar. P. (2000): *Sport Psychology Library: Gymnastics*. Morgantown: Fitness Information Technology.
- Jackson, T.L, Davis, J.L. (2000): *Prevention of sexual and physical assault towards woman; a program for male athletes*. 2000 John Wiley & Sons, Inc.
- Jamieson, L.M. & Orr, T.J. (2009): *Sport and Violence: Critical Examination of sport*. Elsevier.
- Jewell et al (2011): *A Brief History of Violence and Aggression in Spectator Sports* u: Jewel R.T. (ur) (2011): *Violents and agression in sporting Contest; Economics, History and Politics*. Springer.
- Johnson, H. et al. (2008): *Violence against woman: an international perspective*. Springer.
- Jurjević, J. (1982): Sport i kultura. *Obnovljeni život : časopis za filozofiju i religijske znanosti*, Vol. 37. No. 4.
- Kenyon, G. (1969): "A Sociology of Sport: On Becoming a Sub-Discipline." Pp. 163–80 in *New Perspectives of Man in Action*.
- Kerr, J.H. (2004): *Rethinking violence in sport*. Routledge Taylor and Franics group.
- Knox, L. (2002): *Connecting the Dots to Prevent Youth Violence- A Training and .Outreach Guide for Physicians and Other Health Professionals*. American Medical Association.
- Krželj, V. (2009): *Djete i sport*. Klinika za dječje bolesti Kliničkog bolničkog centra Split, Medicinski fakultet Sveučilišta u Splitu.

- Labotz, M., Diamond, A B., Giardino A P., (2018): Athletic environment can create opportunities for abuse. APP News, Pristupljeno 20.7.19.
<http://www.aappublications.org/news/2018/02/23/coaches022318>
- Malcolm, D. (2014): The social construction of the sociology of sport: A professional project. International Review for the Sociology of Sport, 49 (1). Loughborough University Institutional Repository.
- Matić, R. Dremel, A., Matić, M. (2011): Fair play in sports and the influence on social values : on intensity, universality, and possible mutuality of the relationship // 17th European Fair Play Congress "Sport as a part of Culture : Fair Play as a Part of Sports Culture" : proceedings / Caput - Jogunica, Romana ; Psilopoulos, Ioannis (ur.).
 Zagreb: Hrvatski olimpijski odbor, 2012. str. 26-29 (predavanje, međunarodna recenzija, cjeloviti rad (in extenso), znanstveni)
- McMahon, S., Belur, J. (2013): Sports-based Programmes and Reducing Youth Violence and Crime. Project Oracle, Children and youth evidence hub.
- Murphy, S. (1999): The Cheers and the Tears: A Healthy Alternative to the Dark Side of Youth Sports Today. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Perasović, B., Bartoluci, S. (2007): Sociologija sporta u Hrvatskom kontekstu. Sociologija i prostor, 45 (2007) 175 (1): 105
https://www.researchgate.net/publication/27202092_Sociologija_sporta_u_hrvatskom_kontekstu-11
- Protecting children from violence in sport* (2010): UNICEF, Innocenti Research Centre. Pristupljeno: 20.7.19. <https://www.unicef-irc.org/publications/>
- Rhea, D.J., Lantz, C.D. (2004): Violent, Delinquent, and Aggressive Behaviors of Rural High School Athletes and Non-Athletes. Early Winter2004, Vol. 61, Issue 4 Health Source - Consumer Edition.
- Ricijaš et al. (2016): Zastupljenost nasilja i nesportskog ponašanja u nogometu mladih na području grada Zagreba. Stručni rad. Edukacijsko Rehabilitacijski fakultet, Zagreb.
- Ridepath, D.B. (2018): The Attitude Toward Sexual And Athlete Violence In College Sports Must Change. Forbes portal. Pristupljeno 20.7.19.:
<https://www.forbes.com/sites/bdavidridpath/2016/09/15/the-attitude-toward-sexual-and-athlete-violence-in-college-sports-must-change/#300d3f135eaf>
- Russel, G.W. (1983): Psychological Issues in Sports Aggression: u Goldstein, J. (ur) (1983): Sports Violence. Springer.
- Smoljić, M . (2010): Ekonomske štete od nasilja u športu. Stručno rad.UDK 343.61:796.
- Smith, M.D. (1983): What is sport violence? A sociological perspective: u Goldstein, J. (ur) (1983): Sports Violence. Springer.
- Temkov, K. (2009): Filozofija slobodnog vremena i sporta- Dvije osnovne značajke sporta. Izlaganje sa znanstvenog skupa UDK 17:796. Hrčak, pristupljeno 2.8.2019.
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=71338
- Timpka T. et al (2014): Lifetime sexual and physical abuse among elite athletic athletes: A cross-sectional study of prevalence and correlates with athletics injury. British journal of sport medicine. Pristupljeno 20.7.19. <https://bjsm.bmj.com/content/48/7/667.1>

Torbarina, Z. (2011): Sport- Zaštitni čimbenik u suočavanju sa rizičnim ponašanjem djece i mladih. Izvorni članak, JAHR Vol. 2 No. 3 2011.

Žugić, Z., Delija, K. (1997): Sociologija športa kao multiparadigmatska znanost: između scijentizma i novih spoznaj. Revija za sociologiju 6.01:316.

Yabe, Y. et al (2018): The Characteristics of Coaches that Verbally or Physically Abuse Young Athletes. Tohoku J. Exp. Med., 2018, 244, 297-304.

8. PRILOG

Anketni upitnik

Zaokružite, u kojoj mjeri se slažete ili ne slažete sa slijedećim tvrdnjama. Upotrijebite ljestvicu od 1 do 5, pri čemu 1 znači, da se s tvrdnjom uopće ne slažete, a 5 da se s tvrdnjom slažete u potpunosti. Uz svaku tvrdnju zaokružite samo jednu brojku koja najviše odgovara stupnju Vašeg slaganja s tom tvrdnjom.

Reprezentaciju čine samo najbolji sportaši/sportašice u svojim kategorijama.	1	2	3	4	5
Ako trener/trenerica više na mene, to me potakne i bolje treniram.	1	2	3	4	5
Vikanje je posve uobičajeno za naš sport.	1	2	3	4	5
Pobjeda je jedino što vrijedi.	1	2	3	4	5
Kako bih izbjegao/izbjegla negativne sankcije (ignoriranje od strane suigrača/trenera/trenerice, podsmjehivanje ili isključenje iz tima) spreman/spremna sam trenirati usprkos boli.	1	2	3	4	5
Bol, ozljede i opasnosti dio su sporta i sportaš/sportašica mora to prihvatiti.	1	2	3	4	5
Postignuća sportaša ne mogu se usporediti s postignućima sportašica.	1	2	3	4	5
Muški sportovi su više vrijedni nego ženski sportovi.	1	2	3	4	5
Osobe ženskog spola moraju biti trenirane na jednak način kao i osobe muškog spola.	1	2	3	4	5
Borilačke vještine nisu primjerena vrsta sporta za osobe ženskog spola, nego samo za osobe muškog spola.	1	2	3	4	5
Roditelji od mene očekuju bolje rezultate.	1	2	3	4	5
Kritika drugačije djeluje na osobe muškog spola nego na osobe ženskog spola: kritike više vrijeđaju žene nego muškarce.	1	2	3	4	5
Trenerice bolje razumiju probleme s kojima se suočavaju sportašice, pa im pružaju bolju podršku na natjecanjima nego treneri.	1	2	3	4	5
Svejedno mi je da li me trenira trenerica ili trener.	1	2	3	4	5

Žene su u ulozi trenera jednako dobre kao i muškarci.	1	2	3	4	5
---	---	---	---	---	---

Na treninzima se ponekad možda susrećete s neželjenim situacijama. Označite, koliko često ste ih Vi osobno doživjeli. Upotrijebite ljestvicu od 1 do 5, pri čemu 1 znači, da se sa situacijom ne srećeš nikad, 2 - rijetko, 3 - povremeno, 4 - često, 5 – jako često. Uz svaku tvrdnju zaokružite samo jednu brojku koja najviše odgovara Vašem iskustvu.

Emocionalna ucjena	1	2	3	4	5
Govorenje natjecatelju da je bezvrijedan	1	2	3	4	5
Prijetnja batinama (palicom ili nekim drugim predmetom)	1	2	3	4	5
Ignoriranje natjecatelja	1	2	3	4	5
Ispadi bijesa	1	2	3	4	5
Geste sa seksualnim sadržajem	1	2	3	4	5
Svaljivanje krivnje na natjecatelje za sve nastale probleme	1	2	3	4	5
Laganje	1	2	3	4	5
Ljubomora	1	2	3	4	5
Bacanje predmeta u natjecatelja (npr. sportskih rekvizita)	1	2	3	4	5
Nadzor nad životom sportaša izvan dvorane/igrališta	1	2	3	4	5
Neetično nesportsko ponašanje	1	2	3	4	5
Neprijemljivi komentari	1	2	3	4	5
Skidanje odraslih ispred djece	1	2	3	4	5
Uskraćivanje hrane radi mršavljenja	1	2	3	4	5
Fizičko nasilje (npr. guranje, šamaranje, udaranje itd.)	1	2	3	4	5
Neumjesni komentari	1	2	3	4	5
Pipanje	1	2	3	4	5
Ponižavanje osobe na temelju spola, fizičkog izgleda ili slično	1	2	3	4	5
Izazivanje straha (prijetnjama, zahtjevima itd.)	1	2	3	4	5
Psovanje	1	2	3	4	5
Komentari koji se odnose na tijelo	1	2	3	4	5
Prisiljavanje, nagovaranje na spolne aktivnosti	1	2	3	4	5
Vizualno seksualno uznemiravanje (promatranje, prikazivanje golog tijela)	1	2	3	4	5
Namjerno spoticanje	1	2	3	4	5
Neprijemljeno stiskanje, doticanje i ljubljenje	1	2	3	4	5
Neumjesne šale na račun seksa, spolnosti	1	2	3	4	5
Tjelesne ozljede prouzročene prenapornim treninzima ili	1	2	3	4	5

pretreniranosti					
Treniranje, natjecanje unatoč boli, ozljedi, iscrpljenosti	1	2	3	4	5
Korištenje dodatnih vježbi kao oblik kažnjavanja	1	2	3	4	5
Uporaba fizičke sile, koja rezultira boli ili nelagodnom	1	2	3	4	5
Uporaba palice ili drugog predmeta kao prijetnju koja bi mogla uzrokovati bol	1	2	3	4	5
Neprimjereni komentari na temelju stereotipa	1	2	3	4	5
Verbalno nasilje, vikanje	1	2	3	4	5
Zahtjev za upotrebu dopinga	1	2	3	4	5
Ismijavanje	1	2	3	4	5
Uvrede	1	2	3	4	5

Jeste li ikada doživjeli verbalno nasilje (vikanje, uvrede i slično) u sportskom okruženju? Upotrijebite ljestvicu od 1 do 5, pri čemu 1 znači, da to niste nikad doživjeli, 2 - rijetko, 3 - povremeno, 4 - često, 5 – izrazito često. Uz svaku kategoriju osoba zaokružite samo jednu brojku koja najviše odgovara Vašem iskustvu.

a) Trener/trenerica	1	2	3	4	5
b) Drugi sportaši na treningu	1	2	3	4	5
c) Roditelji	1	2	3	4	5
d) Sponzori	1	2	3	4	5
e) Gledatelji	1	2	3	4	5

Jeste li ikada doživjeli fizičko nasilje (šamare, udarce i slično) u sportskom okruženju? Upotrijebite ljestvicu od 1 do 5, pri čemu 1 znači, da nasilje niste nikad doživjeli, 2 - rijetko, 3 - povremeno, 4 - često, 5 – izrazito često. Uz svaku kategoriju osoba zaokružite samo jednu brojku koja najviše odgovara Vašem iskustvu.

a) Trener/trenerica	1	2	3	4	5
b) Drugi sportaši na treningu	1	2	3	4	5
c) Roditelji	1	2	3	4	5
d) Sponzori	1	2	3	4	5
e) Gledatelji	1	2	3	4	5

Za potrebe statističke analize potrebni su i neki demografski podatci, pa Vas molimo da kod ponuđenih odgovora zaokružite samo jedan koji odgovara Vašoj situaciji, a kod ostalih da na praznu liniju unesete točan podatak o Vama.

- a) Muški spol
- b) Ženski spol

Koliko imate godina? _____

U kojoj kategoriji se natječete?

- a) Ne natječem se
- b) Juniori

- c) Seniori
- d) Veterani

Koliko sati tjedno provodite na treningu? _____ sati

S koliko godina ste počeli trenirati? _____ godina

Koliko godina se već aktivno natječete ? _____ godina

Jeste li član/članica reprezentacije?

- a) Ne, nisam nikad bio/bila
- b) Ne, ali prije sam bio/bila
- c) Da - navedite koliko godina ste ukupno proveli u reprezentaciji _____ godina

Navedite svoje najbolje rezultate s najvećih natjecanja – DP(domaće prvenstvo), EP(europsko prvenstvo), SP(svjetsko prvenstvo). Ukoliko se niste natjecali na EP ali SP označite s X:

- a) DP: _____
- b) EP: _____
- c) SP: _____